

1. Nikdo nekoná špatně úmyslně, pouze z neznalosti.
2. Pokud víme, co je zdatnost, budeme jednat zdatně.

Platón: Z Kritóna

3.

Toto pravím i pro ten případ, kdybyste mě nyní chtěli osvobodit a neuvěřili Anytovi, který řekl, že jsem buď vůbec neměl sem přijít, nebo když už jsem přišel, že není možno mě neusmrtit; budu-li totiž osvobozen – tak vám vykládal – budou všichni vaši synové docela zkaženi a budou provádět ty věci, kterým Sókrates učí. Na to byste mi snad řekli: „Sókrate, my nyní Anyta neposlechneme, nýbrž tě osvobozujeme, avšak pod tou podmínkou, že se už nebudeš zabývat tímto zkoumáním ani filosofovat; pakli však budeš přistižen, že to ještě děláš, zemřeš.“ Kdybyste mě tedy, opakují, chtěli za těchto podmínek osvobodit, řekl bych vám: „Děkuji vám, občané athénští, mám vás rád, ale budu poslouchat více boha nežli vás, a pokud budu dýchat a budu schopen, budete jisti, že nepřestanu filosofovat a domlouvat vám a vykládat každému, s kýmkoliv z vás se kdy potkám, po svém obvyklém způsobu: Ty, výborný muž, jsi Athéňan,

4.

Jsem sice odsouzen pro nedostatek, ale ne slov, nýbrž smělosti a nestoudnosti a pro nedostatek ochoty mluvit k vám takové věci, které by byly nejpříjemnější vašemu sluchu, totiž kdybych byl naříkal a hořekoval a dělal i mluvil mnoho jiných věcí, které jsou, jak já myslím, mne nedůstojné, které však vy jste zvyklí slyšet od ostatních. Ale ani dříve jsem se nedomníval, že se smím v nebezpečství udělat něco nečestného, ani teď nelituji, že jsem se takto hájil, nýbrž mnohem raději si volím po takové obraně zemřít nežli po oné žít. Neboť ani před soudem ani ve válce nesmím já a nesmí ani nikdo jiný pracovat k tomu, aby stůj co stůj unikl smrti. Vždyť se v bitvách často ukazuje, že by člověk unikl smrti, kdyby zahodil zbraň a dal se do prošení pronásledovatelů; je i mnoho jiných prostředků k uniknutí smrti v jednotlivých družích nebezpečství, jestliže se člověk odhodlá všechno dělat i mluvit. Ale hleďte, občané, že snad není nesnadné uniknout smrti, avšak mnohem nesnadnější že je uniknout špatnosti; neboť ta běží rychleji než smrt. A tak já, protože jsem pomalý a starý, byl jsem dostižen od toho, co je pomalejší, kdežto moji žalobci, protože jsou silní a hbití, byli dostiženi od věci rychlejší, od špatnosti. A nyní já odejdu, byv od vás uznán za hodna trestu smrti. Tito však odejdou, jsouc od pravdy uznáni vinnými špatností a nespravedlností. Já přijímám svůj rozsudek a oni také. Snad tomu tak i mělo být a myslím, že to je v pořádku.

Platón: Ústava

3. Jak je vidno, musíme dohlížet i na ty, co povídají (tyto) mýty, a požádat je, aby pro nic, za nic nehanili život v podsvětí, ale spíše ho chválili, protože jejich řeči nejsou ani pravdivé ani užitečné mužům, kteří se mají stát bojovníky. 386C

... Proto je třeba přestat s těmito mýty, abychom nevyvolaly v mladých lidech sklon k neřesti. 392A

... že prý nespravedliví jsou šťastní, spravedliví však nešťastní ... že je užitečné páchat bezpráví, když se neodhalí, a že spravedlnost je dobro pro druhého, pro nás samých však pouze škoda. Takové řeči zakážeme, nařídí však hlásání opačných zásad, a to v písních i v mýtech. 392B

4. ... pokud je lež bohem skutečně neužitečná, lidem však užitečná jako nějaký druh léku, je jasné, že takový prostředek třeba dát lékařem, dokud neodborníci by ho neměli ani dotknout. 389B

Vládcem státu, pokud vůbec komu přísluší mluvit nepravdu nebo nepřitelem, nebo občanem ve prospěch státu, zatímco z ostatních nikdo nesmí použít takovýto prostředek. 389 C

A zda nespočívá rozumnost, pokud jde o široké masy, zejména v tom, aby jednak poslouchali představených a jednak se sami věděli ovládat v požitech pití, lásky a jídla? 389 E

5. ... držet při životě člověka od přírody lehce nemocného a nemírného, neprospívá ani jemu samému, ani druhým: pro takových lidí prý nemá být jejich umění a ani se nemají léčit, i kdyby byli bohatí jako Midas. 408 A
... ošetřovat pouze občany tělesně i duševně zdravých, dokud tělesně nezdravých nechají zemřít: ty však, kteří mají špatnou a nevyčísitelnou duši, sami usmrtí.

410A

6. Postup při výběru vládců: ... musíme je přezkoušet ... postupovat s nimi jako se hřibaty, které vystavujeme hřmotu a hluku, a pozorujeme, zda jsou bázlivé, tak musíme i mladých mužů vystavovat nějakým hrůzám a pak je zase vrhat do rozkoší, zkoušejíc jejich mnohem přísnější než zlato v ohni, zda se ukáží těžko přístupnými mámení a zachovají ve všem vznešený postoj, zda jsou dobrými strážci své osoby i nabytého múzických vzdělání a zda si ve všech těchto zkouškách zachovají dobrý rytmus a harmonii. 413E

7. Život a úlohy strážců. ... nikdo z nich nemá mít vlastní majetek, pouze to nejnnutnější; pak nikdo nesmí mít takový byt a komoru, kam by neměl každý přístup libovolně. Životní potřeby ... dostat v určité výměře od ostatních občanů jako mzdu za státní službu ... musí se stravovat při společném stole a společně žít jako při vojenských výpravách ... zlato a stříbro mají ... mít v duši od bohů ... a kromě něj žádné lidské nepotřebují ... ani se ho dotýkat, nebo být s ním pod jednou střechou nebo se jím ozdobovat nebo pít z něj. 417A

8. Strážci musí zabránit bohatství a chudobě ve státě:

Když hrnčíř zbohatne, myslíš že se bude starat o své řemeslo? ... A když na druhé straně nemůže pro chudobu opatřit nástroje nebo něco jiného potřebné k řemeslu, bude dělat horší práci a také své syny nebo učně vyučí za horších řemeslníků. 421DE

9. Hlavní věcí pro blaho státu má být péče o výchovu. Ve výchově už ustálené se nemají zavádět novoty. 423B

10. Přítelem je všechno společné. 424A

11. ... přirozená schopnost pro státní službu u žen je jistá než u mužů ... Pro takové muže třeba tedy vybrat i takové ženy, aby s nimi žili společně a konaly strážní službu ... 456B ... ať se tedy svléknou ženy - stráž, neboť namísto šatů budou oděné ušlechtilostí - a ať se zúčastní boji a ostatní strážní službě pro stát a ať nic jiného nedělají. 457b

Aby všechny ženy byly společné všem těmto mužům a soukromě by ani jedna nežila s nikým, aby i děti byly společné a aby otec nepoznal své dítě a dítě svého otce. 457d

12. Nejlepších mužů třeba snoubit s nejlepšími ženami.

... měli by nejlepší muži obcovat s nejlepšími ženami co nejčastěji, nejhorší muži však s nejhoršími ženami tak zřídka, jak je jen možné. A děti jedněch mají vychovávat, druhých ne. 209E

13. O počtu sňatků dáme rozhodovat vládcem, aby se počet mužů ..udržel ve stejné výši .... myslím, že je třeba zavést jakési šikovně losování, aby ten horší muž při každém spojení obviňoval náhodu, nikoliv vládců. 460A

14. ... úřady ... pak vezmou děti zdatné rodiče a zanesou jejich ..do kojeneckého oddělení chůvy, které bývají odděleně v zvláštní části města, ale děti horších rodiče, neduživé ... ať odstraní, jak se patří, na nepřístupném a neznámém místě. 460c

15. stát, v němž muži určeni vládnout nejméně touží po vládě, bude nutně nejlepší spravován a zaručeně ušetřen občanských válek ... 520D Koho jiného budeš nutit k převzetí stráže nad státem, pokud ne těch, co se jednak nejlépe rozumějí zásadám nejlepší ústavy, jednak znají jiné hodnoty a lepší život, jak je život státníka? ... znáš nějaký jiný způsob života pohrdající veřejnými úřady, kromě způsobu života opravdové filozofie? 521B

16. Tedy na básníky třeba dohlížet ... i na ostatní pracovníky a zabránit jim, aby nezobrazovali ... mravní neřest, nevázanost, nízkost a neladnost ani na obrazech živých bytostí, ani při stavbách ani v žádném jiném výtvarném díle? ..aby naši strážci nebyli odchovaní obrazy neřestí, ... by nepozorovaně hromadili ve své duši velké zlo. ... aby mladí lidé od dětství vedeni k podobnosti, přátelství a souzvuku s myšlenkou krásy. 401CD

Věřím totiž, že náš stát, pokud má správné základy, je dokonale dobrý. ... Zřejmě je pak moudrý, odvážný, rozumný a spravedlivý. 427E